

**ZAMONAVIY TA'LIM MAZMUNIDA EKOLOGIK SAVODXONLIK
MUAMMOLARI**

Temirov Rahmatulla Ismatulla o'g'li

Buxoro davlat pedagogika instituti, Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: mazkur maqolada ilmiy-pedagogik manbalarning tahlili asosida globallashuv sharoitida talaba-yoshlarning ekologik savodxonligi hamda bilimdonlik muammosi mazmuni yoritilgan.

Kalit so'zlar: fan, ta'lim, ekologiya, dunyoqarash, tafakkur, mazmun, prinsip, muammo, maqsad, yechim.

**ПРОБЛЕМЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В СОДЕРЖАНИИ
СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Темиров Рахматулла Исматуллаевич

**Преподаватель кафедры Педагогика, Бухарский государственный
педагогический институт.**

Аннотация: в данной статье на основе анализа научно-педагогических источников освещено содержание проблемы экологической грамотности и знаний студентов в условиях глобализации.

Ключевые слова: наука, образование, экология, мировоззрение, мышление, содержание, принцип, проблема, цель, решение.

**PROBLEMS OF ECOLOGICAL LITERACY IN THE CONTENT OF
MODERN EDUCATION**

Temirov Rakhmatulla Ismatullaevich

**Lecturer at the Department of Pedagogy, Bukhara State Pedagogical
Institute.**

Abstract: this article, based on an analysis of scientific and pedagogical sources, highlights the content of the problem of environmental literacy and knowledge of students in the context of globalization.

Key words: science, education, ecology, worldview, thinking, content, principle, problem, goal, solution.

Insoniyatning butun faoliyati davomida ekologik muammolar tobora kuchayib kelgan va ularni hal qilish uchun doimo shoshilinch choralar ko'rishni talab qilgan. Oxir-oqibat, insoniyat bu muammolarning mohiyatini bilib oldi va farovon yashash o'ziga eng qulay sharoitlarni yaratish uchun ularni yengib o'tishni o'rgandi. Bugungi kunda ekologik muammolar mavjud, tabiiy muhitning ekologik muammolari va umuman atrof-muhitni boshqarish ehtiyotkorlik bilan va shoshilinch hal qilishni talab qiladi, chunki inson faoliyati o'zining tabiiyligini yo'qotib, tobora ijtimoiy xususiyat kasb etmoqda.

Yigirma birinchi asrda fan va texnika taraqqiyoti yangi bosqichga qadam qo'ydi. Ayniqsa ilm-fan sohasidagi innovatsiyalar asosidagi kashfiyotlar orqali fan va texnika qudratli ishlab chiqaruvchi kuchga aylandi.

Fan va texnikaning qudratli taraqqiyoti iqtisodiyot negizida yangi tamaddunning shakllanishi tendensiyasini vujudga keltirdiki, uni globallasuv jarayoni deb atash odat bo'ldi.

Aholi turmush tarzining yaxshilanishi, ilm- fan, tibbiyot sohasidagi taraqqiyot tabiiy ravishda aholi sonining o'sishiga olib keldi. Bu esa o'z navbatida tabiiy resurslardan foydalanish ko'lami oshishiga sabab bo'ldi. Tabiiy resurslardan nooqilona, rejasiz foydalanish ekologik vaziyatning yomonlashuviga ta'sir ko'rsatgani ham uning global ahamiyat kasb etishi bilan izohlanadi.

Bizni o'rab turgan va sog'ligimizga xavf tug'dirayotgan atrof-muhitning holati haqidagi ma'lumotlar barchamizni ozmi-ko'pmi ekologlarga aylantirib qo'ydi. Insonning negativ faoliyati atrof-muhitga halokatli ta'sir qilsa, planetamizning hozirgi holati inosn sog'ligiga o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi degan fikrlar yashab turgan davrimizing asosiy ekologik muammosiga aylandi.

Ekologik savodxonlik muammosi bo'yicha manbalarning tahlili hozirgi kunda butunjaxon ilmiy-pedagogik jamoasi tomonidan bir- qancha umumiy prinsip va qoidalar ishlab chiqilganligini ko'rsatmoqda:

- bizni o‘rab turgan atrof-muhit butun bir yaxlit tizimni tashkil etgan holda o‘z tarkibiga «inson faoliyati bilan bog‘liq bo‘lgan tabiiy aspektlarni oladi». (Ekologik ta’lim masalalari bo‘yicha YuNESKO komissiyasi dokladi)¹

-jaxonda miqyosida atrof-muhit inqiroz holatida.

-atrof-muhitning inqirozi tizimli xarakterga ega bo‘lib, global darajaga ko‘tarilmoqda.

-global inqirozning asosiy sababi insoniyatning tabiiy resurslarni holsizlantirish yoki degredatsiyasi hisobidan iqtisodiy o‘rish orqali o‘zining moddiy ehtiyojlarini qoniqtirishga intilishi bilan izohlanadi.

-inqirozdan chiqishning yo‘llari nafaqat ekologik xavfsiz texnologiyalarni rivojlantirish va maxsulotlar ishlab chiqarish, shuningdek insoniyatning ehtiyojlari va turmush tarzi bilan bog‘liq bo‘lmagan yangi axloqiy normalar va g‘oyalarni shakllantirishga bog‘liq bo‘ladi.

Ekologik ta’lim-tarbiyani mustahkam asosda yo‘lga qo‘yish global ekologik inqirozning oldini olishning muhim omillaridan biri ekanligini jaxon hamjamiyati tushunib yetdi. Bu soxadagi strategik yunalish sifatida aholining ma’lum qismi va guruhlari, shuningdek alohida shaxslarning e’tiqodi va xatti-harakatlariga ta’sir ko‘rsatish nazarda tutiladi.

Bizning fikrimizcha ekologiya, o‘qitiladigan fan sifatida barcha ekologik muammolar bo‘yicha aniq va to‘liq ma’lumotlarni o‘zida mujjasmalashtirib, mavjud muammolarni yechish, ularning oldini olish yullari, chora-tadbirlarini belgilovchi mayoq vazifasini bajarishi lozim.

Insonlarni ekologik ongli qarorlarni qabul qilishga o‘rgatish, ekologik ta’lim va savodxonlikning asosiy mazmunini tashkil qilib, har qaysi insonning ekologik muammolarni yuzaga kelishida va atrof-muhitning zararlanishiga uz hissasi borligini anglash, tushunib yetishga o‘rgatadi.

Ekologik bilimlarni o‘qitishda pozitiv xolda yondoshish zarur. Shu sababli ekologik ta’limning samaradorligini ta’minlash uchun uni planetamiz aholisining

---

¹ Learn for our planet: a global review of how environmental issues are integrated in education. Published in 2021 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France

barcha qatlamlariga yo'naltirish lozim. Bizning aholimiz ekologiya haqida nimani biladi ?, «Ekologik xavf nima ?, kabi mavzularga doir bir qator, pedagoglar ishtirokidagi muloqot-disskussiyalarning yakuni tabiatni muxofaza qilish zarur va inson atrof-muhitga negativ ta'sir ko'rsatmoqda degan xulosalarga olib keladi

Aholining ko'pchilik qismi atrof-muhitning o'zi nima ? Uning asosiy komponentlari nimalar, bu komponentlar bir-biri bilan qanday bog'langan, ularning har biriga va alohida butun yaxlit tizimiga insonning ta'siri qanday, shuningdek, inqiroz holatining haqiqiy sabablari nimada va ekologik vaziyatni qanday qilib ijobiy tomonga o'zgartirish haqidagi tushunchalar, bilimlarga ega emasligini ta'kidlashimiz zarur.

Bizning fikrimizcha ekologik bilimlar barcha ixtisosliklar bo'yicha mutaxassislarni tayyorlashning ajralmas qismi bulishi zarur. Shuningdek ta'lim tizimi xodimlari o'z pedagogik faoliyatlarining «ekologik mazmuni» ni tushungan holda ta'lim jarayonidagi barcha fanlarni o'qitishda ekologik bilimlarni integratsiyalash, uyg'unlashtirishga erishmog'lari muhim ahamiyat kasb etadi.

Ekologik bilimlarning integrativ xarakteri ta'lim jarayonini yangidan tashkil etish imkoniyatini beradi.

- Birinchi dan biror bir o'quv predmeti yo'qki ular chegarasida ekologik bilimlarga joy bo'lmasa.

- Ikkinchi dan ekologik ta'lim berishni ta'lim muassalaridan tashqarida ya'ni ommaviy ekskursiyalar, sayrlar, oromgohlar, tematik haftalar, ekspeditsiyalar shaklida tashkil qilish mumkin.

Ekologik bilimlarning integrativ xarakteri insonparvarlik g'oyalarga asoslangan, har tomonlama shakllangan butun bir yaxlit dunyoqarashni paydo bo'lishiga betakror imkoniyat yaratadi.

Ekologiyani o'qitish va uning mazmunida: hududiy va etno-madaniy xususiyatlar, shuningdek alohida ijtimoiy, professional va ma'lum yosh davridagi jamoalar, guruhlarining o'ziga xos qiziqishlari va istaklari hisobga olinsa, bu vazifa juda qiziqarli va har tomonlama qamrab oluvchi holat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Абдуллаев К.Ф., Бобомуродова Н.Ж., Кобилжонов К.К. Высокая духовность основа экологической культуры // Научное пространство: актуальные вопросы, достижения и инновации, 2020. С. 5-8.

2. Абдуллаев К.Ф., Бобомуродова Н.Ж. К проблеме взаимодействия общества и природы // Научные школы. Молодежь в науке и культуре XXI века, 2019. С. 255-256.

3. Бобомуродова Н.Ж. Экологическая культура как общечеловеческая ценность // ББК 74.48 Р 76, 2020. С. 188

4. Бобомуродова Наргиза Жураевна ЗАДАЧИ ШКОЛЫ ПО ОХРАНЕ ПРИРОДЫ ШКОЛЬНИКОВ // Вопросы науки и образования. 2021. №13 (138)

5. Глазачев С.Н. Экологическая культура учителя: Исследования и разработки экогуманитарной парадигмы. — М.: «Современный писатель», — 1998 — С. 432

6. Развитие системы образования — обеспечение будущего. Германова Г.Н., Горшенина М.В., Ескиндинова М.Ж., Зубарева В.А., Карасюк В.В., Коновалова Н.Г., Красильникова Е.В., Макеева И.А., Романенко Е.С., Стовец В.Г., Уткина А.Н., Шаркун Ю.Ф., Шаркун Ю.Ф., Шевченко С.В. Одесса, 2013. Том 1, Книга 3